

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Yttrande

Datum
2023-10-27

Diarienummer¹ (8)
6669-2023

Uppsala kommun
SBF.planadministrator@ uppsala.se

Samråd om detaljplan för Valsätra 1:9 och 1:4 södra delen, Uppsala kommun, Uppsala län

Kommunens ärendenummer: PBN 2020-002078

Redogörelse för ärendet

Kommunen har översänt rubricerat detaljplaneförslag för samråd enligt 5 kap 11 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Detaljplanen utförs med utökat förfarande.

Ett samråd om undersökning av betydande miljöpåverkan har hållits och länsstyrelsen har i yttrande daterat den 18 februari 2021 (402-503-2021) framfört synpunkter i ärendet. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning om att planen kan komma att medföra betydande miljöpåverkan. Ett separat avgränsningssamråd kring miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) har hållits den 13 april 2021. Vid samrådet beslutades att miljökonsekvensbeskrivningen ska omfatta naturmiljö, kulturmiljö, vattenmiljö och jordbruksmark.

Syftet med planförslaget

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra cirka 50 bostäder i form av småhus. Detaljplanen syftar även till att skydda värdefulla naturområden samt eventuella fornlämningar genom att säkerställa att befintlig naturmark bevaras.

Överensstämmelse med översiktsplanen

Markanvändningen överensstämmer med översiktsplanens intentioner för området.

Markanvändningen överensstämmer även med den Fördjupade översiktsplanen för Södra staden där planområdet är utpekad som utvecklingsområde.

Planprogram

Planområdet angränsar till planprogram för Gottsundaområdet. Länsstyrelsen lämnade synpunkter på planprogrammet, daterat juni 2018. I

Länsstyrelsens yttrande lämnades bland annat synpunkter på att kommunen bör överväga kompensande åtgärder för att skydda dricksvattenresursen, på grund av de ackumulerade effekter av mänsklig aktivitet och påverkan som exploateringen i sig innebär. Länsstyrelsen yttrade sig även om att kommunen bör ta fram utredningar som berör hela planprogramområdet för att få en helhetsbild av hantering av dagvatten, infrastruktur och grönstrukturer, istället för att skjuta arbetet till varje enskild detaljplan.

Frågor som bevakas av Länsstyrelsen enligt 11 kap 10 § PBL

Riksintresse för Natura 2000

Övergripande

Naturmark med höga naturvärden kommer att tas i anspråk i samband med genomförandet av den aktuella detaljplanen.

Länsstyrelsen bedömer att skyddsåtgärder krävs dels för att genomförandet av detaljplanen inte ska aktualisera förbud i artskyddsförordning, dels för att säkerställa att miljön i Natura 2000-området Bäcklösa inte påverkas på ett betydande sätt. I MKB:n och tillhörande utredningar finns förslag på skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder. Länsstyrelsen anser att kommunen måste förtydliga hur genomförandet av dessa säkerställs i planbeskrivningen.

Förenlighet med riksintresset

Natura 2000-området Bäcklösa angränsar till planområdet. Av bilaga 1 Bedömning av påverkan på Natura 2000-område Bäcklösa (Ekologigruppen) framgår att bedömningen baserar sig dels på att en buffertzon bevaras samt att buffertzonen med naturmark som ligger inom planområdet är planerad att skötas på ett naturvårdsanpassat sätt för att bevara de naturvärden som förekommer där.

Marken närmast Natura 2000-området planeras som naturmark i planförslaget och avstånd till närmast planerad bebyggelse anges vara 30 meter. I planens genomförandedel anges dock bara att detta avstånd bör hållas. Vidare ser avståndet mellan kvartersmark och Natura 2000-området ut att vara kortare än så.

Länsstyrelsen anser att kommunen behöver förtydliga vilket avstånd som kommer att hållas mot det skyddade områdets gräns. Ju närmare exploateringen planeras, desto större är risken för påverkan under anläggningsfasen. Länsstyrelsen bedömer att ett avstånd på 30 meter med

sparad naturmark mellan bebyggelse samt andra anläggningar och Natura 2000-området, är tillräckligt för att inte utlösa tillståndskravet i 7 kap 28 a § miljöbalken. Dock behöver det förtydligas i planhandlingarna hur detta skyddsavstånd säkerställs.

Det är viktigt att i ett tidigt skede utreda och redogöra för anläggningstekniska ytbehov som kan komma att behövas under byggskedet så att de samlade konsekvenserna för Natura 2000-området går att förutse. Länsstyrelsen anser att lokalisering av ytor för uppställning av maskiner, byggbodar, material med mera ska planeras så att det skyddade området inte riskerar att påverkas. Länsstyrelsen anser också att kommunen ska förtydliga om byggnader eller andra anläggningsarbeten kommer att utföras närmare det skyddade områdets gräns än 30 meter samt redovisa nödvändiga skyddsåtgärder för att säkerställa att negativ påverkan inte uppstår.

Vid eventuella behov av att ta naturmark i anspråk för arbetsområden eller liknande inom 30 meter från Natura 2000-området anser länsstyrelsen att detta ska föregås av samråd avseende påverkan på det skyddade området och behov av skyddsåtgärder, enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, eller tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Sådana åtgärder kan innebära betydande påverkan på miljön i Natura 2000-området och därmed kräva en tillståndsprövning.

Naturtypen trädklädda betesmarker i Natura 2000-området ligger i anslutning till öppen betesmark som binder samman Natura 2000-området och planområdet. Det är viktigt för Natura 2000-områdets bevarandevärden att förutsättningarna för bete i naturtypen trädklädd betesmark inte hindras till följd av detaljplanen. Länsstyrelsen bedömer att planen inte hindrar sådan skötsel i natura 2000-området förutsatt att naturmarken närmast Natura 2000-området får den föreslagna planbestämmelsen NATUR Bete.

Enligt utredningen av påverkan på Natura 2000-området Bäcklösa är naturvårdsanpassad skötsel en förutsättning för att bevarandet av naturvärden säkerställs. Enligt planbeskrivningen avser kommunen att ta fram en skötselplan för naturmarken. Länsstyrelsen anser att det på ett översiktligt plan bör framgå vad som ska uppnås med skötselplanen.

Utöver ianspråktagande av mark skulle Natura 2000-området kunna påverkas negativt av en förändrad avrinning till området. I bifogad PM Dagvatten anges att det enligt Uppsala kommuns dagvattenhandbok bör redogöras för om områdets utlopp av dagvatten till Natura 2000-området är tillståndspliktigt. I förslaget förutsätts därför att inga hårdgjorda ytor eller andra ytor med påverkan på dagvattnets sammansättning avvattnas till Natura 2000-området. Vidare anges att parkytan, som är det enda

området inom exploateringsområdet som avrinner mot Natura 2000-området, bör ges en naturlig utformning.

Länsstyrelsen anser att det är positivt att kommunen lyft frågan men att det behöver förtydligas i MKB:n om det finns risk för påverkan på Natura 2000-området till följd av avrinning från exploateringsområdet eller om denna förutsättning är uppfylld. Ökade flöden skulle exempelvis kunna utgöra en risk för påverkan på Natura 2000-området. Länsstyrelsen kan utifrån rådande underlag inte bedöma om en sådan risk föreligger.

Kumulativa effekter

Det finns ett flertal pågående planer i området kring Natura 2000-området Bäcklösa. Av bevarandeplanen för Bäcklösa framgår att exploatering är ett hot mot den ingående arten cinnoberbagge då det kan leda till att arten får en fragmenterad utbredning med spridningssvårigheter och risk för slumpvist utdödande som följd. Länsstyrelsen bedömer att planen i sin nuvarande utformning inte innebär sådana konsekvenser, men att en ny bedömning behöver göras om utformningen ändras.

Miljökvalitetsnormer (MKN) Ytvatten/dagvatten

Dagvattenutredningen innehåller föroreningsberäkningar som visar på att halt och mängd för flertalet ämnen ökar med föreslagen dagvattenhantering jämfört med befintlig situation. Belastningen ökar bland annat för ämnet benso(a)pyrene som förekommer i lägst statusklass i recipienten. De dagvattenåtgärder som föreslås inom planområdet är inte tillräckliga. I dagvattenutredningen föreslås åtgärder norr om planområdet som ska säkerställa en tillräcklig rening av planområdets dagvatten (avsnitt 7.4). Åtgärden är beskriven men det framgår inte vilka effekter den kommer ha. Länsstyrelsen kan därför inte bedöma om åtgärderna inom planområdet tillsammans med en åtgärd utanför planområdet räcker för att inte riskera MKN ytvatten i ytvattenförekomsten.

För att kunna tillgodoräkna sig effekter utanför planområdet anser länsstyrelsen att följande punkter behöver bemötas:

- Åtgärderna ska vara väldefinierade och effekterna av åtgärderna beskrivna (t. ex föroreningsberäkning där man inkluderar åtgärden utanför planområdet).
- Kommunen ska bedöma om åtgärderna är genomförbara ur tekniskt, ekonomiskt och juridiskt perspektiv och säkerställa att åtgärderna genomförs.
- Kommunen ska ha rådighet över marken där åtgärderna ska vidtas, alternativt att avtal finns framtaget mellan kommunen och markägaren.

- Åtgärder utanför planområdet ska inte ligga långt fram i tiden. De bör vara genomförda, eller i alla fall påbörjade, innan detaljplanen antas.

Utöver ovanstående saknas flera ämnen i föroreningsberäkningen som förekommer i lägst statusklass i ytvattenförekomsten. Utifrån detta går det inte att göra en komplett bedömning av om MKN ytvatten riskerar att påverkas på ett otillåtet sätt av ett genomförande av planförslaget. Länsstyrelsen anser att kommunen ska komplettera underlaget så att alla ämnen som förekommer i lägst statusklass i ytvattenförekomsten finns med i föroreningsberäkningen.

Länsstyrelsen är medveten om att det inte är möjligt att genomföra beräkningar för alla ämnen med de metoder som finns tillgängliga i dagsläget och för vissa ämnen är beräkningarna förknippade med särskilt stora osäkerheter. För ämnen som det inte går att göra beräkningar för kräver inte länsstyrelsen att kommunen ska genomföra beräkningar. En tydlig motivering och beskrivning av de tekniska begränsningarna och de vetenskapliga osäkerheterna för dessa ämnen krävs dock för att länsstyrelsen ska kunna göra en bedömning.

Miljökvalitetsnormer (MKN) Grundvatten

Kommunen anger i planbeskrivningen att den nya versionen av känslighetskartan innebär att planområdet är beläget inom måttlig såväl som hög känslighetsklass, samt att stora delar av områden med hög känslighet är inom de delar av planen som utgörs av planbestämmelsen NATUR. Kommunen skriver att dagvattenutredningen utfördes innan revideringen av känslighetskartan var färdigställd och att den kommer utredas vidare i planarbetet. I utredningen anges att en mer detaljerad bedömning av hydrogeologin i förhållande till föreslagen dagvattenhantering rekommenderas inför detaljprojektering.

Länsstyrelsen anser att kommunen ska redogöra för hur områdets känslighet för grundvattnet kan komma att förändras i och med exploateringen, samt hur hänsyn tas till detta. Då lerlagret utgör ett skydd för grundvattnet kan exploateringen öka känsligheten ifall den innebär att lerlagret tas bort eller minskas. Exploatering skulle kunna medföra hög känslighetsklass för grundvattnet på de platser som för nuvarande har måttlig känslighetsklass i den reviderade versionen av känslighetskartan. Länsstyrelsen kan på rådande underlag inte bedöma ifall MKN för grundvatten tillgodoses. Länsstyrelsen anser att kommunen i det fortsatta arbetet ska redovisa att planerade åtgärder går att genomföra utan att medföra negativ påverkan på MKN grundvatten. Länsstyrelsen anser även att kommunen ska revidera dagvattenutredningen utifrån den nya känslighetskarta som tagits fram för att säkerställa att planen är genomförbar.

Övriga rådgivande synpunkter

Fornlämningar

Inom planområdet finns det tre fornlämningar: boplatssområde L1941:3229 och skärvtenshögarna L1941:3232 L1941:3230.

L1941:3229 ligger i planområdets nordvästra del där bebyggelse planeras. Länsstyrelsens tillståndsprövning enligt kulturmiljölagen krävs och det kommer att bli aktuellt med arkeologisk förundersökning och därefter arkeologisk undersökning. Arkeologisk förundersökning och undersökning blir aktuellt med en detaljplan som vunnit laga kraft.

En arkeologisk utredning utfördes 2022 inom delen tänkt för bebyggelse (Arkeologikonsults rapport 2023:3602). Planområdet var då inte definierat och det nu aktuella planområdet är större än det utredda området. Skärvtenshögarna L1941:3232 och L1941:3230 ligger i det område som tillkommit och har planbestämmelse NATUR Bete.

Planförslaget är att fornlämningarna L1941:3232 och L1941:3230 ska bevaras. Fornlämningarna framgår dock inte av plankartan och planbeskrivningen är otydlig vad gäller dessa fornlämningar. På sida 9 nämns "eventuella fornlämningar" inom naturområde. På sida 15 finns en karta med det arkeologiska utredningsområdet och preliminära resultat. Eftersom kartan inte visar fornlämningar utanför det utredda området ges en missvisande bild av fornlämningsituationen inom planområdet. Länsstyrelsen anser att det ska användas en karta i planbeskrivningen som visar den samlade bilden (se Fornsök) och att fornlämningsituationen även tydliggörs i text i planbeskrivningen. Planbestämmelse Bete medger betande djur. För ett meningsfullt bevarande av fornlämningarna L1941:3232 och L1941:3230 vill länsstyrelsen lyfta att det är viktigt att bete görs på ett sätt som inte medför skada på fornlämningarna eller tillhörande fornlämningsområden.

Artskydd

I MKB:n och tillhörande utredningar föreslås skyddsåtgärder för att undvika att detaljplanens genomförande aktualiserar förbuden i artskyddsförordningen. Länsstyrelsen anser att det ska framgå tydligare av planbeskrivningen vilka av dessa som kommer att genomföras.

Skyddade arter enligt 4 och 4a §§ artskyddsförordningen

En artskyddsutredning för fågel har tagits fram med rekommenderade åtgärder för att upprätthålla populationerna på en tillfredställande nivå och därmed undvika konflikt med artskyddsförordningen. Länsstyrelsen bedömer att föreslagna skyddsåtgärder i utredningen är motiverade men

att det behövs ett förtydligande i planbeskrivningen av hur genomförandet av dessa säkerställs.

En fladdermusinventering har enligt underlaget genomförts under 2021 men denna har inte bifogats till samrådshandlingarna. Exploateringen beskrivs ske utanför fladdermössens huvudsakliga födosöksområden och inga fortplantningsområden har identifierats inom planområdet. Länsstyrelsen efterfrågar underlaget till granskningskedet.

Länsstyrelsens bedömning är att förbudet kan utlösas vid eventuell avverkning av träd som utgör fortplantningsområden eller viloplatser. Det framgår vidare att det är viktigt att belysning inom planområdet och mot anslutande naturmark i norr och öster om den tillkommande bebyggelsen utformas på ett sätt som gynnar fladdermöss i deras födosök.

Naturvård

Inom inventeringsområdet förekommer flera träd av olika trädslag som faller under definitionen för naturvårdsträd. Sådana träd är värdefulla för den biologiska mångfalden och tar lång tid att ersätta. Ett särskilt skyddsvärt träd, en flerstammig oxel som klassas som jätteträd, avses tas i anspråk vid genomförandet av detaljplanen. Länsstyrelsen anser att kommunen i första hand ska sträva efter att bevara sådana träd och i andra hand redovisa hur skadan kan minimeras om trädet inte kan bevaras. Länsstyrelsen anser att det ska framgå av planbeskrivningens genomförandedel.

Naturvärdena som försvinner med bebyggelsen i planförslaget bedöms i MKB:n innebära stor negativ påverkan. Länsstyrelsen instämmer i vad som anges under kap. 16 i MKB:n. Det vill säga att det behöver kontrolleras under genomförandet av detaljplanen att kvarvarande värdefulla naturmiljöer säkras och tillräcklig hänsyn tas till dem. Länsstyrelsen anser att detta även ska framgå av planbeskrivningen.

Vattenskyddsområde

Planområdet ligger inom Uppsala- och Vattholmaåsarna vattenskyddsområde som har beslutats av länsstyrelsen år 1989. Detta innebär att länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för vattenskyddsområdet och kan i vissa fall bevilja tillstånd eller dispens från skyddsföreskrifter om särskilda skäl finns.

Föreskrifterna syftar till att förhindra en markanvändning som kan medföra risk för förorening av vattentäkten. Det bör av planhandlingarna framgå om tillstånd, dispens eller anmälan för åtgärder i enlighet med föreskrifterna krävs för att detaljplanen ska vara genomförbar.

Länsstyrelsen vill även understryka vikten av att kommunen redan under planprocessen informerar exploitören om att det finns begränsningar enligt föreskrifterna om vad som får utföras inom vattenskyddsområde. Det finns annars en risk för att länsstyrelsen i samband med tillstånds- eller dispensprövning ställer krav som inte är genomförbara eller på annat sätt kan hindra eller förändra redan framtagna planer.

Miljökonsekvensbeskrivning

Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen på att nollalternativ kan inkludera pågående, men ännu inte antagna detaljplaner i analysen. Nollalternativet ska utgå från trendframskrivning av *trolig* utveckling. Länsstyrelsen ser att exempelvis kapacitetsstark kollektivtrafik är en omfattande plan i närområdet som sannolikt kommer ha en stor påverkan på ett framskrivet nuläge och som med fördel kan lyftas in i nollalternativet. Länsstyrelsen gör även bedömningen att de pågående detaljplaner som innebär ökad exploatering omkring Bäcklösa leder till att utrymmet för negativ påverkan på riksintresset minskar till följd av kumulativa effekter.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av enhetschef för plan- och bostadsenheten Asmah Ismaal med planhandläggare Louise Thornander som föredragande. I den slutliga handläggningen har också fornlämningshandläggare Tina Fors, miljöskyddshandläggare Sylvia Fernandez, naturvårdshandläggare Emilia Wolfhagen, naturvårdshandläggare Katarina Rydh och vattenskyddshandläggare Jan Eckhäll medverkat.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Sändlista

Trafikverket
trafikverket@trafikverket.se